

หนังสืออ่านเพิ่มเติมเตรียมทำโครงการเรียนรู้ (E-Book)

เรื่อง มหิทธิธรรมเมืองเก่าใหม่ ไครราชบ้านเอกราช

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

เล่มที่ 1

อดีต

เมืองไครราช

นางกัลยาณี โฉมกระโทก

ตำแหน่ง ครู วิทยฐานะ ครูชำนาญการพิเศษ

โรงเรียนหนองยางพิทยาคม อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดนครราชสีมา

สังกัดสำนักการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

องค์การบริหารส่วนจังหวัดนครราชสีมา

กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย

หนังสืออ่านเพิ่มเติมเสริมทักษะการเรียนรู้ (E-Book)
เรื่อง มหัตตคุณธรรมเมืองขุขันธ์ ไชยราชบ้านอ้อ
กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

เล่มที่ ๑ **อดีต**

เมืองโคราช

แต่งโดย **กัญญาณี โดมกกระโทก**
คำแปล ครู วิชชุมาะ ครูชำนาญการพิเศษ

โรงเรียนหนองยางพิทยาคม อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดนครราชสีมา
สังกัดสำนักงานการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
องค์การบริหารส่วนจังหวัดนครราชสีมา
กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย

แบบคำรับรองการเผยแพร่ผลงานทางวิชาการ
โรงเรียนหนองยางพิทยาคม องค์การบริหารส่วนจังหวัดนครราชสีมา

.....

เรื่อง ขออนุญาตให้ใช้สื่อการเรียนการสอนในสถานศึกษา

เลขที่ นม. 51008.11/158

ลงวันที่ วันที่ 24 มิถุนายน พ.ศ. 2564

นวัตกรรม ประเภท ตำรา สื่อการเรียนการสอน รายวิชาท้องถิ่นของเรา

เรื่อง หนังสืออ่านเพิ่มเติมเสริมทักษะการเรียนรู้ (E-Book) เรื่อง มหัตศจรรย์เมืองย่าโมโคราชบ้านเอง เพื่อพัฒนาผลการเรียนรายวิชาท้องถิ่นของเรา สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

กลุ่มสาระ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

รายวิชาท้องถิ่นของเรา รหัสวิชา ส20227

ชั้น ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

เรียบเรียง นางกัลยาณี โถมกระโทก ตำแหน่ง ครู วิทยฐานะ ครูชำนาญการพิเศษ

สถานศึกษา โรงเรียนหนองยางพิทยาคม อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดนครราชสีมา

ข้าพเจ้านางสาวนฤมล วิทยาวุฒิรัตน์ ตำแหน่งรองผู้อำนวยการสถานศึกษา รักษาการแทน ผู้อำนวยการสถานศึกษา โรงเรียนหนองยางพิทยาคม สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครราชสีมา ขอรับรองว่า หนังสืออ่านเพิ่มเติมเสริมทักษะการเรียนรู้(E-Book) เรื่อง มหัตศจรรย์เมืองย่าโมโคราชบ้านเอง เพื่อพัฒนาผลการเรียนรายวิชาท้องถิ่นของเรา สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เป็นผลงานทางวิชาการของนางกัลยาณี โถมกระโทก ตำแหน่ง ครู วิทยฐานะ ครูชำนาญการพิเศษ ซึ่งได้ใช้ความพยายามศึกษาค้นคว้าและจัดทำหนังสืออ่านเพิ่มเติมเสริมทักษะการเรียนรู้ (E-Book) นี้ขึ้นมาจากความรู้ความสามารถทักษะประสบการณ์ ที่ได้รับการอบรมเชิงปฏิบัติการ การประชุมสัมมนา เพื่อนำมาใช้ประกอบการสอนรายวิชาสาระเพิ่มเติม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ภายใต้การนิเทศ กำกับติดตามผลของข้าพเจ้าตลอดมา ซึ่งสัมฤทธิ์ผลจริงดังที่มุ่งหวังไว้ทุกประการ

ขอขอบคุณในความวิริยะอุตสาหะ สมควรได้รับการยกย่องให้เป็นแบบอย่างและเผยแพร่ในโอกาสต่อไป

ผลการตรวจสอบ

- ☒ รับรอง เอกสารถูกต้องตามนิยาม และมีการเผยแพร่ในรูปแบบที่เป็นไปตามข้อกำหนดข้างต้น
- ☐ ไม่รับรอง เนื่องจากลักษณะเอกสารไม่ถูกต้องตามนิยาม

นางสาวนฤมล วิทยาวุฒิรัตน์
 รองผู้อำนวยการสถานศึกษา รักษาการแทน
 ผู้อำนวยการสถานศึกษา โรงเรียนหนองยางพิทยาคม
 สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครราชสีมา

คำนำ

หนังสืออ่านเพิ่มเติมเสริมทักษะการเรียนรู้(E-Book) เรื่อง มหัตศรยเมืองย่าโมโคราชนบ้านเอง เพื่อพัฒนาผลการเรียนรายวิชาท้องถิ่นของเรา สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม รหัสวิชา ส20227 ได้เรียบเรียงขึ้นอย่างเป็นระบบ ครอบคลุมเนื้อหาสาระรายวิชา โดยนำภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อทำให้เกิดองค์ความรู้และใช้เป็นเครื่องมือสำคัญของผู้สอนในการใช้ประกอบการสอนของครู ที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจในเนื้อหา โดยแบ่งเนื้อหาในการเรียนการสอนไว้ 12 สัปดาห์ ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ พัฒนาตนเองได้ ประกอบด้วย เล่มที่ 1 อติดาเมืองโคราช เล่มที่ 2 องอาจวีรสตรีท้าวสุรนารี เล่มที่ 3 ภาษาศิลป์ถิ่นโคราช เล่มที่ 4 ตีะดาดของดีเมืองย่า เล่มที่ 5 ราชสีมามุ่งสู่เศรษฐกิจดีตลาด และเล่มที่ 6 ห้ามพลาดประตูสู่อีสาน ซึ่งแต่ละเล่มประกอบด้วย จุดประสงค์การเรียนรู้ คำชี้แจงและคำแนะนำการใช้หนังสืออ่านเพิ่มเติมเสริมทักษะการเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนรู้ รวมถึงแบบทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน พร้อมทั้งมีคำเฉลย โดยเน้นให้ผู้เรียนศึกษาด้วยตนเองเพิ่มมากขึ้น และสามารถประเมินดูผลความก้าวหน้าพัฒนาตนเองได้

ขอขอบพระคุณนางสาวนฤมล วิทยาคุณิรัตน์ ตำแหน่งรองผู้อำนวยการสถานศึกษา รักษาการแทน ผู้อำนวยการสถานศึกษา โรงเรียนหนองยางพิทยาคม องค์การบริหารส่วนจังหวัดนครราชสีมา ที่ให้คำปรึกษา ให้ความรู้ความเข้าใจ ให้คำแนะนำในการจัดทำหนังสืออ่านเพิ่มเติมเสริมทักษะการเรียนรู้ ชุดนี้ จะเอื้อประโยชน์ให้นักเรียน และครูสามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายของการเรียนรู้ตามจุดมุ่งหมายที่วางไว้ ทำให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและเกิดทักษะกระบวนการเรียนรู้สามารถพัฒนาชีวิตของตนเองให้ประสบความสำเร็จตามศักยภาพ และเป็นพลเมืองที่ดีของประเทศชาติต่อไป

กัลยาณี โถมกระโทก

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
คำรับรอง	1
คำนำ	2
สารบัญ	3
คำชี้แจงในการใช้หนังสืออ่านเพิ่มเติมเสริมทักษะการเรียนรู้	4
ผังมโนทัศน์หน่วยการเรียนรู้	6
คำแนะนำการใช้หนังสือสำหรับครูผู้สอน	7
คำแนะนำการใช้หนังสือสำหรับนักเรียน	8
ขั้นตอนการใช้หนังสืออ่านเพิ่มเติมเสริมทักษะการเรียนรู้	9
คำอธิบายรายวิชาเพิ่มเติม	10
จุดประสงค์การเรียนรู้	11
แบบทดสอบก่อนเรียน	12
สาระการเรียนรู้	14
ใบกิจกรรมที่ 1	27
ใบกิจกรรมที่ 2	28
ใบกิจกรรมที่ 3	29
ใบกิจกรรมที่ 4	30
แบบทดสอบหลังเรียน	31
บรรณานุกรม	33
ภาคผนวก	34
เฉลยใบกิจกรรมที่ 1	35
เฉลยใบกิจกรรมที่ 2	36
เฉลยใบกิจกรรมที่ 3	37
เฉลยใบกิจกรรมที่ 4	38
เฉลยแบบทดสอบก่อนเรียน-หลังเรียน	39

คำชี้แจงในการใช้หนังสืออ่านเพิ่มเติมเสริมทักษะการเรียนรู้

หนังสืออ่านเพิ่มเติมเสริมทักษะการเรียนรู้(E-Book) เรื่อง มหัตศรียเมืองยาโมโคราชบ้านเอง เพื่อพัฒนาผลการเรียนรายวิชาท้องถิ่นของเรา สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สร้างขึ้นเพื่อให้ผู้เรียน ได้ศึกษาด้วยตนเอง โดยผู้เรียนจะได้รับความรู้ตามจุดประสงค์ที่ตั้งไว้ โดยการปฏิบัติตามคำแนะนำ

1. กระบวนการเรียนการสอน ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ได้แก่

- 1) ขั้นการสร้างความสนใจ (Engagement)
- 2) ขั้นการสำรวจและค้นหา (Exploration)
- 3) ขั้นการอธิบายและลงข้อสรุป (Explanation)
- 4) ขั้นการขยายความรู้ (Elaboration)
- 5) ขั้นการประเมินผล (Evaluation)

2. หนังสืออ่านเพิ่มเติมเสริมทักษะการเรียนรู้(E-Book) เรื่อง มหัตศรียเมืองยาโมโคราชบ้านเอง เพื่อพัฒนาผลการเรียนรายวิชาท้องถิ่นของเรา สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ให้ครูปฏิบัติ ดังนี้

2.1 การปฏิบัติก่อนการสอน

- 2.1.1 ศึกษาแนวทางการใช้หนังสืออ่านเพิ่มเติมเสริมทักษะการเรียนรู้ (E-Book) สำหรับครู
- 2.1.2 ศึกษาแผนการจัดการเรียนรู้
- 2.1.3 ศึกษาแนวทางการใช้หนังสืออ่านเพิ่มเติมเสริมทักษะการเรียนรู้สำหรับนักเรียน
- 2.1.4 จัดเตรียมสื่อการเรียนรู้ล่วงหน้า
- 2.1.5 ให้นักเรียนทำแบบทดสอบก่อนเรียน ก่อนใช้หนังสืออ่านเพิ่มเติมเสริมทักษะการเรียนรู้
- 2.1.6 ครูตรวจกระดาษคำตอบ แจกผลการทดสอบให้นักเรียนทราบเกี่ยวกับการจัดเก็บคะแนน

ดังนี้ คะแนนทำแบบทดสอบหลังเรียนไม่ถึงร้อยละ 80 นักเรียนต้องทบทวนความรู้และทำแบบทดสอบหลังเรียนใหม่

2.2 การปฏิบัติตัวขณะสอน

- 2.2.1 จัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามแผนการจัดการเรียนรู้
- 2.2.2 ดูแลนักเรียนให้ปฏิบัติตามกิจกรรมตามขั้นตอนและให้นักเรียนทำทุกกิจกรรม
- 2.2.3 ดูแลและตักเตือนให้นักเรียนมีความซื่อสัตย์ในการทำกิจกรรม ไม่เปิดดูแนวคำตอบหรือเฉลยคำตอบของหนังสืออ่านเพิ่มเติมจนกว่านักเรียนจะทำกิจกรรมเสร็จและเพื่อต้องการตรวจความถูกต้องเท่านั้น
- 2.2.4 สังเกตและให้คำแนะนำนักเรียนที่ต้องการความช่วยเหลือ

2.3 การปฏิบัติตัวหลังสอน

2.3.1 จัดเก็บสื่อการเรียนการสอนต่าง ๆ ให้เรียบร้อย

2.3.2 ตรวจผลงานนักเรียน และแจ้งผลให้นักเรียนทราบ

2.3.3 ให้นักเรียนทำแบบทดสอบหลังเรียน และครูตรวจกระดาษคำตอบ แจ้งผลการประเมินให้นักเรียนทราบและติดตามนักเรียนที่คะแนนแบบทดสอบหลังเรียนไม่ถึงร้อยละ 80 ให้ทบทวนความรู้ และทำแบบทดสอบหลังเรียนใหม่

2.3.4 จัดป้ายนิเทศชมเชยนักเรียนที่มีผลการเรียนดีเด่น หรือมอบรางวัลเป็นกำลังใจให้นักเรียน

2.3.5 เก็บรวบรวมผลการประเมินต่าง ๆ ให้เรียบร้อย เพื่อความสะดวกในการนำไปใช้ประโยชน์

หนังสืออ่านเพิ่มเติมเสริมทักษะการเรียนรู้(E-Book) เรื่อง มหัตศรียเมืองย่าโม โคราชบ้านเอง เล่มที่ 1 อติดาเมืองโคราช

หนังสืออ่านเพิ่มเติมเสริมทักษะการเรียนรู้ (E-Book) เรื่อง มหัตศรียเมืองย่าโมโคราชบ้านเอง
เพื่อพัฒนาผลการเรียนรายวิชาท้องถิ่นของเรา สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2
กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

คำแนะนำการใช้หนังสือสำหรับครูผู้สอน

หนังสืออ่านเพิ่มเติมเสริมทักษะการเรียนรู้ (E-Book) เรื่อง มหัตศรรยเมืองย่าโมโคราชบ้านเอง เพื่อพัฒนาผลการเรียนรายวิชาท้องถิ่นของเรา สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม (ส20227) ใช้เป็นเครื่องมือประกอบการสอนของครู มุ่งเน้นให้นักเรียนศึกษาและสามารถสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง มีความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาสาระโดยได้จัดกิจกรรมการเรียนการสอนไว้ 6 สัปดาห์ ๆ ละ 2 ชั่วโมง นักเรียนสามารถเรียนรู้ พัฒนาตนเอง และนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

หนังสือเล่มนี้ประกอบด้วยผังมโนทัศน์หน่วยการเรียนรู้ คำแนะนำสำหรับครู คำแนะนำสำหรับนักเรียน มาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัด จุดประสงค์การเรียนรู้ แบบทดสอบก่อนเรียน เนื้อหาสาระที่นำเสนอในรูปแบบของ (E-Book) ใบความรู้ แบบฝึกทักษะตามกิจกรรมต่าง ๆ แบบทดสอบหลังเรียนพร้อมทั้งมีเฉลยเพื่อให้ตรวจสอบความถูกต้องและประเมินผลการเรียนรู้

ในการใช้หนังสือส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ชุดนี้ ครูผู้สอนควรปฏิบัติตามขั้นตอนต่อไปนี้

ขั้นที่ 1

ชี้แจงขั้นตอนการเรียนรู้ โดยใช้หนังสืออ่านเพิ่มเติมเสริมทักษะการเรียนรู้(E-Book) เรื่อง มหัตศรรยเมืองย่าโมโคราชบ้านเอง สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 นี้ให้นักเรียนเข้าใจ

ขั้นที่ 2

ชี้แจงตัวชี้วัด จุดประสงค์การเรียนรู้ และให้นักเรียนศึกษาเนื้อหา ทำกิจกรรมและตรวจคำตอบตามเฉลยในภาคผนวกที่ละกิจกรรม

ขั้นที่ 3

ให้นักเรียนปฏิบัติตามขั้นตอนและครูให้คำแนะนำเมื่อนักเรียนพบปัญหา ในการปฏิบัติกิจกรรมของนักเรียนประเมินผลการเรียนของนักเรียนอย่างต่อเนื่อง

ขั้นที่ 4

เมื่อศึกษาเนื้อหาเสร็จสิ้นให้นักเรียนทำแบบทดสอบหลังเรียน บันทึกผลการประเมินหลังการจัดการเรียนรู้

คำแนะนำการใช้หนังสือสำหรับนักเรียน

หนังสืออ่านเพิ่มเติมเสริมทักษะการเรียนรู้ (E-Book) เรื่อง มหัตศรรยเมืองย่าโมโคราชบ้านเอง เพื่อพัฒนาผลการเรียนรายวิชาท้องถิ่นของเรา สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ใช้ประกอบการเรียนรู้ของนักเรียน มุ่งเน้นให้นักเรียนศึกษาและสามารถสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง มีความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาสาระ นักเรียนสามารถเรียนรู้ พัฒนาตนเอง และนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

หนังสือเล่มนี้ประกอบด้วยผังมโนทัศน์หน่วยการเรียนรู้ คำแนะนำสำหรับครู คำแนะนำสำหรับนักเรียน มาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัด จุดประสงค์การเรียนรู้ แบบทดสอบก่อนเรียน เนื้อหาสาระที่นำเสนอในรูปของการดูแบบความรู้ แบบฝึกทักษะตามกิจกรรมต่าง ๆ แบบทดสอบหลังเรียนพร้อมทั้งมีเฉลยเพื่อให้ตรวจสอบความถูกต้อง และประเมินผลการเรียนรู้ในการใช้หนังสือส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ชุดนี้ นักเรียนควรปฏิบัติตามขั้นตอนต่อไปนี้

ขั้นที่ 1

นักเรียนศึกษาขั้นตอนการใช้หนังสืออ่านเพิ่มเติมเสริมทักษะการเรียนรู้ (E-Book) เรื่อง มหัตศรรยเมืองย่าโมโคราชบ้านเอง ตามคำแนะนำสำหรับนักเรียนให้เข้าใจ

ขั้นที่ 2

ศึกษาผังมโนทัศน์หน่วยการเรียนรู้ สาระการเรียนรู้ มาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัด จุดประสงค์การเรียนรู้ และทำแบบทดสอบ

ขั้นที่ 3

ศึกษาและทำความเข้าใจเนื้อหาจากหนังสืออ่านเพิ่มเติมเสริมทักษะการเรียนรู้ (E-Book) เรื่อง มหัตศรรยเมืองย่าโมโคราชบ้านเอง ตามลำดับ เมื่อพบปัญหาให้ขอคำแนะนำจากครูผู้สอนทันที

ขั้นที่ 4

ทำกิจกรรมตามลำดับด้วยตนเองและตรวจคำตอบจากเฉลยในภาคผนวกไปที่ละกิจกรรมตามลำดับเมื่อพบปัญหาให้ขอคำแนะนำจากครูทันที

ขั้นที่ 5

ทำแบบทดสอบหลังเรียน ตรวจคำตอบจากเฉลยในภาคผนวกแล้วบันทึกคะแนน

ขั้นที่ 6

ประเมินผลว่านักเรียนผ่านเกณฑ์หรือไม่

- ☒ “ผ่านเกณฑ์การประเมิน” ให้นักเรียนศึกษาตอนต่อไป
- ☐ “ไม่ผ่านเกณฑ์การประเมิน” ให้นักเรียนย้อนกลับไปศึกษาและทำความเข้าใจเนื้อหาจากใบความรู้ทดลองทำกิจกรรมและฝึกทักษะ

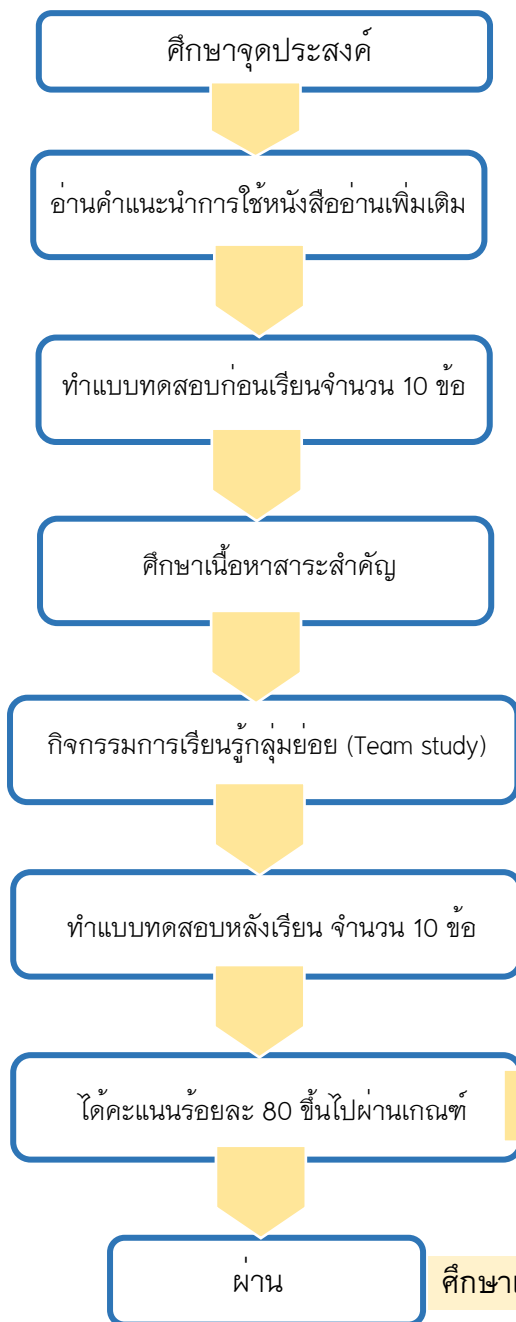
หนังสืออ่านเพิ่มเติมเสริมทักษะการเรียนรู้(E-Book) เรื่อง มหัตศรียเมืองย่าโม โคราชบ้านเอง เล่มที่ 1 อดีตเมืองโคราช

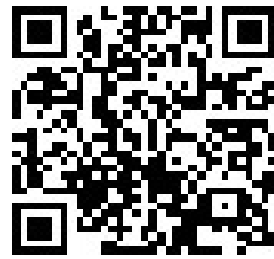
ขั้นตอนการใช้หนังสืออ่านเพิ่มเติมเสริมทักษะการเรียนรู้ (E-Book)

เรื่อง มหัตศรียเมืองย่าโมโคราชบ้านเอง

สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

การใช้ E-Book

Scan QR Code

กดลิงค์ที่ปรากฏและเริ่มศึกษา
เนื้อหาใน E-Book ได้เลย

ซ่อมเสริม

ไม่ผ่าน

คำอธิบายรายวิชาเพิ่มเติม

รหัสวิชา ส20227 ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 รายวิชาท้องถิ่นของเรา

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

เวลา 1 ชั่วโมง/สัปดาห์ (0.5 หน่วยกิต) ภาคเรียนที่ 1

ผู้เรียนจะได้รับการพัฒนาให้มีความรู้ ความเข้าใจลักษณะทั่วไปของจังหวัดนครราชสีมา ประวัติความเป็นมา สภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์และอาณาจักรโบราณที่เกี่ยวข้องศึกษาแหล่งท่องเที่ยวโบราณสถาน โบราณวัตถุ และหัตถกรรมพื้นบ้าน ขนบธรรมเนียมประเพณี ทรัพยากรธรรมชาติและบุคคลสำคัญในท้องถิ่นการประกอบอาชีพ ระบบเศรษฐกิจพอเพียง อิทธิพลของสภาพแวดล้อมทั้งทางธรรมชาติและทางสังคมที่มีต่อการดำรงชีวิตของคนในท้องถิ่น

เพื่อให้มีความภาคภูมิใจ รักและผูกพันและร่วมมือกันแก้ปัญหาและพัฒนาท้องถิ่นของตน และนำมาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ในชีวิตประจำวัน โดยยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ผลการเรียนรู้

1. เข้าใจความหมาย และขอบเขตของท้องถิ่นตลอดจนที่ตั้ง ประวัติความเป็นมา ลักษณะภูมิประเทศ ลักษณะภูมิอากาศและทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่นตลอดจนเสนอแนวทางในการอนุรักษ์ของท้องถิ่นตน
2. มีความรู้ความเข้าใจลักษณะเศรษฐกิจและการประกอบอาชีพของประชาชนในท้องถิ่นของตน
3. รู้และเข้าใจความเป็นมาและตระหนักถึงความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยวในนครราชสีมา
4. รู้และเข้าใจขนบธรรมเนียมประเพณีและศิลปะพื้นบ้านที่มีอยู่ในจังหวัดนครราชสีมา
5. รู้และเข้าใจแนวคิดเรื่องเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง สามารถนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในชีวิตประจำวันได้
6. รู้และเข้าใจประวัติและผลงานของบุคคลสำคัญในท้องถิ่นทั้งอดีตและปัจจุบันได้

รวมทั้งหมด 6 ผลการเรียนรู้

จุดประสงค์การเรียนรู้

หนังสืออ่านเพิ่มเติมเสริมทักษะการเรียนรู้ (E-Book) เรื่อง มหัตศจรรย์เมืองย่าโมโคราชบ้านเอง เพื่อพัฒนาผลการเรียนรายวิชาท้องถิ่นของเรา สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

เล่มที่ 1 เรื่องอดีตเมืองโคราช

ด้านความรู้

1. อธิบายที่มา ประวัติและความสำคัญของจังหวัดนครราชสีมาได้
2. บอกความเป็นมาของจังหวัดนครราชสีมาได้

ด้านทักษะกระบวนการ

1. ตอบคำถามจากเรื่องที่ได้อ่านได้ถูกต้อง
2. ทำกิจกรรมและแบบทดสอบได้ถูกต้องร้อยละ 80

ด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์

1. มีความรับผิดชอบ
2. ทำงานเป็นระบบ รอบคอบ
3. ใฝ่เรียนรู้
4. ซื่อสัตย์สุจริต

สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน

- ☐ 1. ความสามารถในการสื่อสาร
- ☐ 2. ความสามารถในการคิด
  - 2.1 ทักษะการคิดวิเคราะห์
  - 2.2 ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ
- ☐ 3. ความสามารถในการแก้ปัญหา
- ☐ 4. ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต
  - 4.1 กระบวนการปฏิบัติ
  - 4.2 กระบวนการทำงานกลุ่ม
- ☐ 5. ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี

แบบทดสอบก่อนเรียน

คำชี้แจง

1. แบบทดสอบฉบับนี้เป็นแบบปรนัยชนิด 4 ตัวเลือก จำนวน 10 ข้อ ข้อละ 1 คะแนน ใช้เวลาในการทำแบบทดสอบ 10 นาที
2. นักเรียนอ่านคำถามแต่ละข้อให้เข้าใจ แล้วเลือกคำตอบที่ถูกต้องที่สุดเพียงคำตอบเดียวจากข้อ ก ข ค หรือ ง โดยทำเครื่องหมายกากบาท (x) ลงในกระดาษคำตอบ

1. หากกล่าวถึงจังหวัดนครราชสีมา เราจะนึกถึงวีรกรรมอันกล้าหาญของวีรชนผู้ใด

ก. ท้าวสุรนารี	ข. ชาวบางระจัน
ค. พระเจ้าตากสิน	ง. ท้าวเทพสตรี ท้าวศรีสุนทร
2. ข้อใดเป็นคำขวัญประจำจังหวัดนครราชสีมา

ก. วีรกรรมปราบฮ่อ หลวงพ่อพระใส สะพานไทย-ลาว
ข. เมืองปราสาทหิน ถิ่นภูเขาไฟ ผ้าไหมสวย รวยวัฒนธรรม
ค. เมืองหญิงกล้า ผ้าไหมดี หมี่โคราช ปราสาทหิน ดินด่านเกวียน
ง. ทิวทัศน์สวย รวยป่าใหญ่ มีช้างหลาย ดอกไม้งาม ลือนามวีรบุรุษ สุดยอดผ้าไหม พระใหญ่ทวารวดี
3. เจ้าพระยานครราชสีมา คนแรกคือใคร

ก. ปิ่น ณ ราชสีมา	ข. ปาน ณ ราชสีมา
ค. โปรด ณ ราชสีมา	ง. ปราชญ์ ณ ราชสีมา
4. ท้าวสุรนารีกอบกู้เมืองนครราชสีมาจากกองทัพใด

ก. เจ้าอนุวงศ์แห่งเวียงจันทน์	ข. พระไชยเชษฐาแห่งเวียงจันทน์
ค. พระเจ้าบุเรงนองแห่งหงสาวดี	ง. พระเจ้าตะเบ็งชเวตี้แห่งหงสาวดี

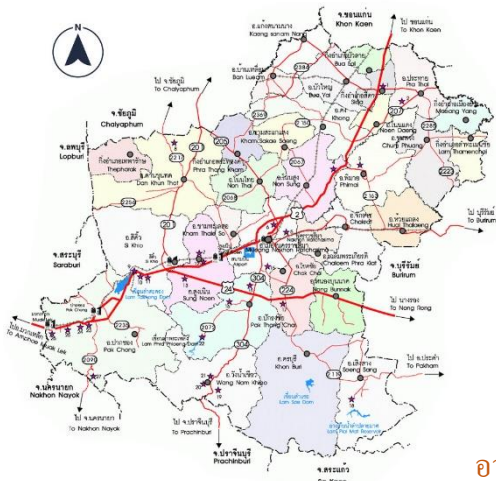
5. พื้นที่ป่าไม้ของจังหวัดนครราชสีมาส่วนใหญ่เป็นพื้นที่อุทยานแห่งชาติใด
  - ก. อุทยานแห่งชาติผาแต้มและอุทยานแห่งชาติภูกระดึง
  - ข. อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่และอุทยานแห่งชาติทับลาน
  - ค. อุทยานแห่งชาติน้ำพองและอุทยานแห่งชาติป่าหินงาม
  - ง. อุทยานแห่งชาติน้ำตกเจ็ดสาวน้อยและอุทยานแห่งชาติทับลาน
6. จังหวัดนครราชสีมา ไม่มี อาณาเขตติดต่อกับจังหวัดใด
  - ก. ลพบุรี
  - ข. ขอนแก่น
  - ค. นครนายก
  - ง. มหาสารคาม
7. ในวัดธรรมจักรเสมาราม อำเภอสูงเนิน เราจะพบศิลปวัตถุใด ซึ่งสร้างในพุทธลักษณะทวารวดี
  - ก. ชามสังคโลก
  - ข. ตุ๊กตาเสียดาบ
  - ค. พระพุทธไสยาสน์องค์ใหญ่
  - ง. พระพุทธรูปปางแสดงธรรม
8. สมัยรัชกาลที่ 5 มีการสร้างทางรถไฟสายแรก กรุงเทพฯ-ไคราช ผ่านกลางหมู่บ้าน และระเบิดภูเขาเป็นช่อง ปัจจุบันอยู่ในเขตอำเภอใด
  - ก. อำเภอปากช่อง
  - ข. อำเภอปักธงชัย
  - ค. อำเภอวังน้ำเขียว
  - ง. อำเภอด่านขุนทด
9. ที่อำเภอใดได้ขุดพบเครื่องปั้นดินเผาในใจกลางเมืองถือเป็นแหล่งที่ตั้งถิ่นฐานชุมชนโบราณสมัยก่อนประวัติศาสตร์
  - ก. อำเภอสีดา
  - ข. อำเภอพิมาย
  - ค. อำเภอโนนสูง
  - ง. อำเภอเมืองยาง
10. ข้อใดถูกต้องเกี่ยวกับจังหวัดนครราชสีมา
  - ก. เป็นจังหวัดที่มีอำเภอมากที่สุดเป็นอันดับสองของประเทศไทย
  - ข. เมืองโคราชะปุระ(โคราช) กับ เมืองเสมา เคยเจริญรุ่งเรืองในสมัยขอม
  - ค. สมเด็จพระนารายณ์มหาราชได้โปรดให้สร้างเมืองใหม่ขึ้นในพื้นที่ตัวเมืองเสมา
  - ง. เมืองนครราชสีมา เกิดจากการนำชื่อ “เมืองโคราชะ” กับ “เมืองสีมา” มาผสมกัน

สาระการเรียนรู้ “อดีตเมืองโคราช”

ข้อมูลพื้นฐานทางกายภาพ

ขนาดพื้นที่

จังหวัดนครราชสีมา มีพื้นที่ 20,493.964 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 12,808,728 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 12.12 ของพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เป็นพื้นที่ป่าไม้ 2,297,735 ไร่ โดยส่วนใหญ่เป็น พื้นที่อุทยานแห่งชาติคืออุทยานแห่งชาติเขาใหญ่และอุทยานแห่งชาติทับลานร้อยละ 61.4 และเป็นแหล่งน้ำ 280,313 ไร่ มีอาณาเขตติดต่อกับจังหวัดใกล้เคียง ดังนี้

อาณาเขต ทิศเหนือ ติดต่อกับจังหวัดชัยภูมิ และจังหวัดขอนแก่น

ทิศใต้ ติดต่อกับจังหวัดปราจีนบุรี จังหวัดนครนายก และจังหวัดสระแก้ว

ทิศตะวันออก ติดต่อกับจังหวัดบุรีรัมย์ และจังหวัดขอนแก่น

ทิศตะวันตก ติดต่อกับจังหวัดสระบุรี และจังหวัดลพบุรี

WELCOME

หนังสืออ่านเพิ่มเติมเสริมทักษะการเรียนรู้(E-Book) เรื่อง มหัตตจริยเมืองย่าโม โคราชมบ้านเอง เล่มที่ 1 อดีตเมืองโคราช

ตราประจำจังหวัด

รูปท้าวสุรนารี และซุ้มประตูชุมพล แสดงถึงวีรกรรมอันกล้าหาญ
ของท้าวสุรนารี ที่กอบกู้เมืองนครราชสีมาจากกองทัพของเจ้า
อนุวงศ์แห่งเวียงจันทน์

คำขวัญประจำจังหวัด

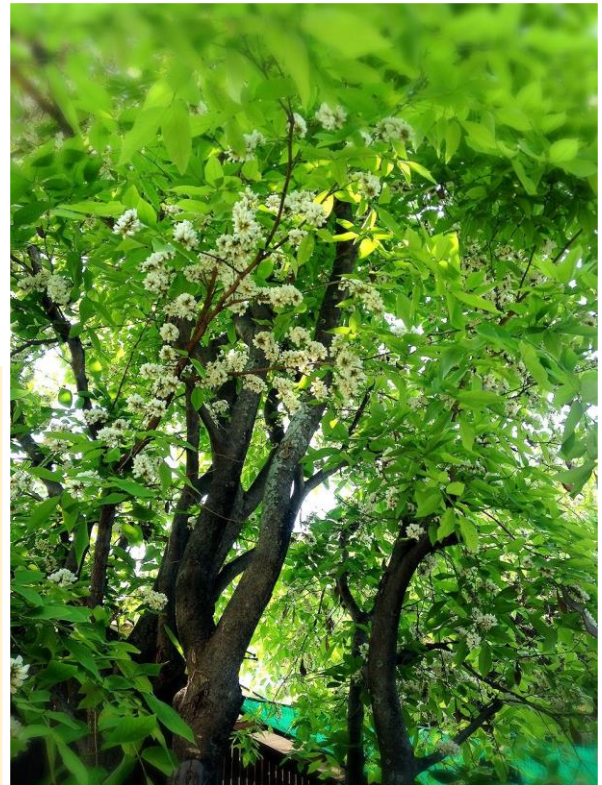
“เมืองหญิงกล้า ผ้าไหมดี หมี่โคราช ปราสาทหิน ดินด่านเกวียน”

อักษรย่อ : นม.

สีประจำจังหวัด : สีแสด (สีส้ม)

ต้นไม้ประจำจังหวัด : ต้นสาธร (Milletia leucantha)

ดอกไม้ประจำจังหวัด : ดอกสาธร

นางกัลยาณี โถมกระโทก โรงเรียนหนองยางพิทยาคม อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดนครราชสีมา

ประวัติความเป็นมา

จังหวัดนครราชสีมา

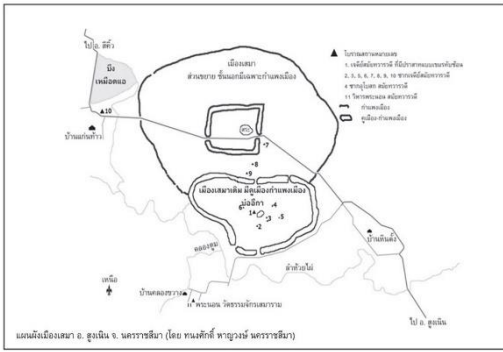
เดิมเป็นเมืองโบราณในอาณาจักรไทย ตั้งอยู่ในพื้นที่อำเภอสูงเนิน ห่างจากตัวเมืองปัจจุบัน 31 กิโลเมตร เรียกว่า “เมืองโคราฆะปุระ” หรือ “โคราช” กับ “เมืองเสมา” ซึ่งทั้ง 2 เมือง เคยเจริญรุ่งเรืองในสมัยขอม แต่ในปัจจุบันเป็นเมืองร้างตั้งอยู่ริมลำตะคอง สมัยกรุงศรีอยุธยา ในแผ่นดินสมเด็จพระนารายณ์มหาราช (พ.ศ. 2199 - 2231) ได้โปรดให้สร้างเมืองใหม่ขึ้นในพื้นที่ตัวเมืองปัจจุบัน โดยเอาชื่อ “เมืองโคราฆะปุระ” กับ “เมืองเสมา” มาผูกเป็นนามเมืองใหม่ เรียกว่า “เมืองนครราชสีมา” แต่คนทั่วไป เรียกว่า “เมืองโคราช” สมัยกรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 1 โปรดเกล้าฯ ให้ยกฐานะเป็นเมืองชั้นเอก ผู้สำเร็จราชการเมือง มียศ เป็น เจ้าพระยา โดยเจ้าพระยานครราชสีมาคนแรกชื่อ ปิ่น ณ ราชสีมา และในรัชกาลนี้ เมืองนครราชสีมาได้นำช้างเผือก 2 เชือก ขึ้นน้อมเกล้าถวาย ต่อมา

ในปี พ.ศ. 2369 ในสมัยรัชกาลที่ 3 เจ้าอนุวงศ์ ผู้ครองเมืองเวียงจันทน์ ก่อการกบฏ ยกกองทัพมาตีเมืองนครราชสีมาและกวาดต้อน พลเมืองไปเป็นเชลย คุณหญิงโม (ภรรยา พระสุริยเดชวิเศษ ฤทธิพิทักษ์วิชัย ปลัดเมืองนครราชสีมา) ผู้รักษาเมืองสร้างทำถั่วเกรงและประจวบเอาใจทหารลาว เมื่อถูกกวาดต้อนมาถึงทุ่งสัมฤทธิ์ ในเขตอำเภอพิมาย ก็หยุดพักกลางทางพอได้โอกาสคุณหญิงโมก็จัดกองทัพโจมดีกองทัพเวียงจันทน์แตกพ่ายไป วิจารณ์ที่คุณหญิงโมได้ประกอบขึ้นนี้ รัชกาลที่ 3 จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ สถาปนา คุณหญิงโม ดำรงฐานันดรศักดิ์เป็น “ท้าวสุรนารี” ต่อมาในสมัยรัชกาลที่ 5 ได้โปรดเกล้าฯ ให้รวบรวม หัวเมืองในเขตที่ราบสูง ให้นครราชสีมาเป็นที่ว่าการมณฑลลาวกลาง ในปี พ.ศ. 2434 (ร.ศ. 110) และเปลี่ยนชื่อเป็นมณฑลนครราชสีมา หลังจากนั้น ภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นระบอบประชาธิปไตย ปี พ.ศ. 2476 ได้ยกเลิกเลิกการจัดหัวเมืองมณฑล เทศาภิบาล และจัดใหม่เป็นภาคมณฑล จังหวัดนครราชสีมา

จุดกำเนิดของเมืองนครราชสีมา หรือ โคราช ในปัจจุบัน

เมืองเสมา เป็นเมืองโบราณสมัยทวารวดี ปัจจุบันอยู่ในเขตอำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา แต่เมืองเสมานี้ คือจุดกำเนิดของเมืองนครราชสีมา หรือ โคราช ในปัจจุบัน

จากการร่อยศิลปวัตถุที่สำรวจพบ พบว่าเป็นเมืองโบราณที่มีอายุยาวนานตั้งแต่ก่อนพุทธศตวรรษที่ 12 จนถึงสมัยอยุธยาตอนกลาง มีการสันนิษฐานว่าเป็นเมืองเดียวกับที่ปรากฏชื่อในจารึกของอาณาจักรกำพูชา คือ โคราชปุระ ซึ่งกล่าวกันว่าเป็นที่มาของคำว่าโคราช

จากการขุดค้นทางโบราณคดี พบร่องรอยการอยู่อาศัยของมนุษย์มาตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์ แต่วัฒนธรรมแรกๆ ที่เจริญรุ่งเรืองขึ้นมาในพื้นที่นี้ คือ วัฒนธรรมทวารวดี ซึ่งแพร่วัฒนธรรมพุทธศาสนาจากลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยาเข้าสู่ลุ่มแม่น้ำป่าสัก บริเวณรอยต่อระหว่างที่ราบลุ่มภาคกลางกับที่ราบสูงโคราช ซึ่งเป็นที่ตั้งของเมืองเสมา

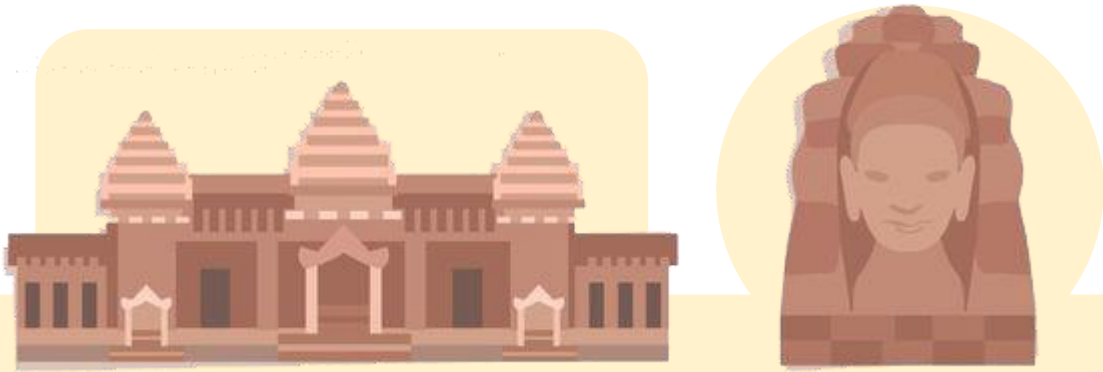
ปัจจุบันมีศิลปวัตถุแบบทวารวดีที่น่าสนใจอยู่ใน วัดธรรมจักรเสมาราม อำเภอสูงเนิน ซึ่งพบพระพุทธรูปสำริดองค์ใหญ่ สร้างในพุทธลักษณะทวารวดี กำหนดอายุได้ประมาณพุทธศตวรรษที่ 12 สร้างด้วย

การนำหินทรายแดงมาก่อขึ้นแล้วแกะสลักเป็นพระพุทธรูป และยังพบหลักเสมา ซึ่งน่าจะเป็นเขตอุโบสถเดิม ยังได้พบธรรมจักรแกะสลักจากหินทรายในศิลปะทวารวดี เป็นธรรมจักรขนาดใหญ่ ลักษณะคล้ายคลึงกับธรรมจักรที่พบในเขตเมืองนครปฐม

เมื่อวัฒนธรรมทวารวดีเสื่อมลง วัฒนธรรมของอาณาจักรกัมพูชาโบราณก็ได้เข้ามาเจริญรุ่งเรืองจนถึงที่ราบลุ่มภาคกลาง ซึ่งได้สำรวจพบปราสาทหินเขมรหลายแห่งในเมืองเสมา โดยโบราณสถานที่เป็นศูนย์กลางของเมืองเป็นศาสนสถานพราหมณ์แบบเขมร แม้ปรักหักพังเหลือแต่ฐานอิฐ แต่ก็สำรวจพบศิลปวัตถุรูปเคารพในศาสนาพราหมณ์ ซึ่งแสดงว่าวัฒนธรรมเขมรเข้ามามีอิทธิพลแทนที่ในเมืองนี้ด้วย

นอกจากนี้ มีปราสาทหิน 2 แห่ง ได้แก่ ปราสาทเมืองแขกและปราสาทโนนกู่ โดยปราสาทเมืองแขกมีอาณาบริเวณกว้างใหญ่ ได้รับการขุดแต่งและบูรณะโดยกรมศิลปากร เรียกได้ว่าเป็นปราสาทหินเขมรแห่งแรกที่สามารถพบได้ในการเดินทางมาจากกรุงเทพฯ

ในพุทธศตวรรษที่ 18 เป็นต้นมา วัฒนธรรมไทยสยามซึ่งมีตัวแทนคือพระนครศรีอยุธยา ได้เจริญขึ้นมาแทนในพื้นที่ภาคกลาง เมืองเสมายังมีฐานะสืบต่อมาในสมัยอยุธยาตอนต้น คำว่า เสมามาได้กลายเป็นคำทำยานามของเมืองนครราชสีมา

จนมาในรัชสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช ด้วยมีพระราชดำริในทางยุทธศาสตร์และภูมิรัฐศาสตร์ โปรดเกล้าให้ย้ายเมืองนครราชสีมาไปสร้างใหม่ในบริเวณพื้นที่ของอำเภอเมืองในปัจจุบัน ทำให้เมืองเสมามถูกทิ้งร้างจนกลายเป็นซากโบราณสถาน

กำเนิดเมือง ชื่อเมือง และสภาพปัญหาปัจจุบันในเมืองนครราชสีมา

“เมืองนครราชสีมา” นั้นปรากฏขึ้นครั้งแรกในบันทึก สมัยสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ โดยกล่าวถึงกฏมณฑลเทศาภิบาลในเรื่องประกาศ พระราชบัญญัติว่า เมืองนครราชสีมาเป็นเมืองหนึ่งในเมือง “พยุหามหานครที่ได้ถือน้ำพระพิพัฒน์ 8 เมือง คือ เมืองพิษณุโลก เมืองสัชชาโล เมืองสุโขทัย เมืองกำแพงเพชร เมืองนครศรีธรรมราช เมืองนครราชสีมา เมืองटनाศรี เมืองทวาย”

สมเด็จพระยาเจ้าราชานุภาพตั้งชื่อตั้งเกิดชื่อเมืองนครราชสีมา ไว้ว่า “เมืองนครราชสีมา” มีชื่อเป็น 2 ชื่อ แต่ก่อนมาคนทั้งหลายเรียกว่า “เมืองโคราช” ทัวไปเรียกว่า “เมืองนครราชสีมา” แต่ในทางราชการถึง “เดี๋ยวนี้” ยังเรียกกันว่าเมืองโคราช ซึ่งสมเด็จพระยาเจ้าราชานุภาพยังได้ สันนิษฐานเพิ่มเติมถึง “เมืองสูงเนิน”

ที่ “เมืองเสมาร้าง” และ “เมืองเก่า” อยู่ใกล้ ๆ จึงน่าจะมี “เมืองใหม่” ที่อยู่ห่างออกไป ซึ่งน่าจะได้แก่เมืองนครราชสีมา ด้วยมีความพ้องชื่อระหว่าง “เมืองเสมา” กับคำว่า “สีมา” ส่วนคำว่า “โคราช” นั้นสันนิษฐานว่าน่าจะมาจากคำว่า “โคราฆะปุระ” ซึ่งน่าจะเป็นเมืองเก่าสมัยขอม ที่พราหมณ์คงเอาชื่อมาจากมณฑลประเทศอันอยู่ข้างใต้ ไม่ห่างกับเมืองกบิลพัสดุ์และคงเป็นอย่างเดียวกับที่นำชื่อเมืองอื่น ๆ ในประเทศอินเดียมาตั้งเป็นชื่อเมืองของสยาม เช่น อโยธยา และลพบุรี โดย “เมืองโคราฆะปุระ” น่าจะเพี้ยนเสียงเรียกเป็น “เมืองโคราช” ส่วน “เมืองนครราชสีมา” นั้น น่าจะเกิดจากการนำชื่อ “เมืองโคราฆะ” กับ “เมืองเสมา” มาผสมกันเป็นชื่อ “เมืองนครราชสีมา”

“ที่มาของชื่อเมืองโคราช
ก็เป็นเช่นนั้นเอง”

“ไปโคราช
กันจาก
คน”

คำว่าเมืองโคราชนั้นเป็นที่นิยมมากกว่าเมืองนครราชสีมา ดังจะเห็นว่าบันทึกนักสำรวจชาวตะวันตก ดังเช่นบันทึกของ เอเจียน แอมอนิเย ได้บันทึกไว้ว่า เมืองเก่าโคราชตั้งอยู่ที่อำเภอสูงเนิน โคราชเป็นเมืองผ่านในเส้นทางจากแม่น้ำป่าสักไปยังแม่น้ำโขงต้องผ่านป่าที่รกชัฏไปก่อน เมืองโคราเสมา เชื่อว่าชาวสยามย่อชื่อเมืองสีมาจากวลีภาษาเขมร “**อังกอร์เรียชะเสมา Angkor réach séma**” ซึ่งนำมาจากภาษาสันสกฤต คำว่า **นครราชสีมา Nagararajasema** ซึ่งแปลว่า เมืองที่เป็นชายแดนของเมืองหลวง ซึ่งเมืองหลวงจึงน่าจะหมายถึงนครวัดอานาจเหนือเขมร

ดูอิส ไวเลอร์ วิศวกรรไฟฟ้าชาวเยอรมันกล่าวว่า คำว่า โคราช แปลเป็นภาษาเยอรมันว่า Ochsenhalteplatz (สถานที่พักวัว) และเป็นศูนย์กลางการส่งออกวัวและหมูบนที่ราบสูงโคราช

“ขอพัก
หน่อนะ
ครับ”

เมืองนครราชสีมา หรือเมืองเก่าโคราชในปัจจุบัน

แอมอนิเย เป็นการสำรวจทางโบราณคดีเป็นหลัก จึงจะนับเมืองสำคัญตามหลักฐานทางโบราณคดี เขากล่าวถึงเจ้าเมืองที่ปกครองเมืองโคราชในขณะนั้น คือ เจ้าพระยากำแหงสงคราม งามภักดี อภัยพิริยภาหุ ซึ่งเป็นตำแหน่งที่มีความสำคัญตำแหน่งหนึ่งในสยาม เพราะได้รับเครื่องราชทองคำ และยังมีผู้ช่วยเป็นคุณพระและคุณหลวงอีกหลายคน เขากล่าวถึงภูมิศาสตร์ของเมืองโคราชในขณะนั้นว่า ชาวสยามจะอาศัยอยู่ในเขตตะวันตกของเมืองส่วนคนลาวจะอยู่ทางตอนเหนือ คนเขมรนั้นอยู่ไปทางตะวันออกเฉียงใต้ ในขณะที่คนจีนจะอาศัยอยู่บริเวณถนนโพธิ์กลาง นอกกำแพงเมือง ซึ่งส่วนใหญ่มีทั้งผู้อพยพและลูกหลานผู้อพยพ โดยทำการค้าของป่ากับคนลาว และส่งสินค้าเหล่านี้ไปยังกรุงเทพฯ

การผสมผสานของชนชาติต่าง ๆ ในเมืองนครราชสีมา หรือเมืองโคราชนั้นทำให้เกิดการสร้างควมมีตัวตนที่เป็นอัตลักษณ์ของตนเองขึ้นโดยจะเห็นจากการมีชื่อเมืองอยู่ในองค์ประกอบของวัฒนธรรมในส่วนต่าง ๆ เช่น เรือนโคราช เพลงโคราช หมี่โคราช และภาษาโคราช

ประวัติศาสตร์

ท้าวสุรนารี หรือ ยาโม จะเป็นเรื่องที่ถูกคนกล่าวถึงเป็นอันดับต้น ๆ จากนั้นจึงเป็นเรื่องของสมเด็จพระนารายณ์มหาราช โดยระบุความเกี่ยวพันระหว่างพระองค์กับเมืองนครราชสีมาในประเด็นการสร้างเมืองนครราชสีมา เป็นเมืองหน้าด่าน ศูนย์ราชการ การปกครอง การทหาร และการค้าที่สำคัญในอดีตจนถึงปัจจุบัน และมีผู้คนหลากหลายชาติพันธุ์เข้ามาอาศัยอยู่ ก่อให้เกิดการเคลื่อนไหวทางด้านสังคม เศรษฐกิจ ศิลปวัฒนธรรมอย่างต่อเนื่อง จนเกิดอัตลักษณ์ของตนเองทางด้านมรดก ภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม โดยมีภาษาโคราช เพลงโคราช อาหาร เครื่องแต่งกายรวมทั้งมรดกที่จับต้องได้ เช่น ผังเมืองที่ได้รับ

การออกแบบโดยเฉพาะจากช่างฝรั่งเศสในสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราชที่สอดคล้องกับความเป็นเมืองหน้าด่าน ซึ่งประกอบด้วย กำแพงเมืองที่มีใบเสมาล้อมรอบ ประตูเมืองทั้ง 4 ด้าน มีหอรวบรวมทั้งรูปแบบสถาปัตยกรรมที่มีความผสมผสาน ได้แก่ เรือนโคราชตึกดิน ตึกแถวแบบโคโลเนียล ตึกแถวสมัยใหม่ หอแงไผ่เรือนไผ่อิทธิพลตะวันตก เรือนบังกะโล และเรือนไผ่พื้นถิ่น

ตระกูล ณ ราชสีมา มีบทบาทในการเมืองช่วงยุครัตนโกสินทร์ตอนต้น ระหว่าง พ.ศ. 2325-2388 เป็นเจ้าเมืองนครราชสีมา เป็นผู้ที่มีความสามารถทางด้านการทหาร ควบคุมดูแลผลประโยชน์ทางการเมืองและเศรษฐกิจภายในภูมิภาคอีสาน-ลาว ท้ายที่สุด เมื่อผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจส่วนใหญ่อยู่ในมือของขุนนางตระกูล ณ ราชสีมา ราชสำนักจึงเข้ามาควบคุมอำนาจปกครอง โดยการแต่งตั้ง ขุนนางจากเมืองหลวงมาเป็นเจ้าเมืองนครราชสีมาในลำดับต่อมา

การปฏิรูปการปกครองภาคอีสานในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวมหาราชจนถึงสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้แบ่งอีสานและลาวออกเป็น 4 ฝ่าย เมืองนครราชสีมาเป็นศูนย์กลางการปกครองหัวเมืองฝ่ายลาว กลาง ประกอบด้วย เมืองนครราชสีมา เมืองชนบท เมืองภูเขียว และหัวเมือง โท ศรี จัตุวา อีก 16 หัวเมือง โดยข้าราชการที่มาดูแลเมืองต่าง ๆ เหล่านี้ได้ตั้งรกรากอยู่บริเวณถนนมหาศไทยและถนนข้างเคียง เมืองนครราชสีมาเป็นเมืองที่มีความสำคัญด้านเศรษฐกิจต่อเนื่อง ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน โดยในอดีตนั้นเมืองนครราชสีมาเป็นศูนย์กลางการรวบรวมสินค้าของป่านานา

นครราชสีมา จังหวัดที่มีอำเภอมากที่สุดในประเทศไทย

กำแพงเมืองและประตูชุมพล เมือง

นครราชสีมา เมื่อคราวสมเด็จพระมหาธรรมราชา นภาพ เสด็จตรวจเมืองนครราชสีมา 22 มกราคม 2472 (ภาพเก่าจากหอจดหมายเหตุแห่งชาติ)

เดิม วิชาญพจนกิจ เขียนหนังสือ “ประวัติศาสตร์อีสาน” ตีพิมพ์ครั้งแรกเมื่อ พ.ศ. 2513 บันทึกเกี่ยวกับจังหวัดนครราชสีมา หรือ โคราช ว่า “ปัจจุบันจังหวัด

จังหวัดนครราชสีมา มี 18 อำเภอ คือ 1. อำเภอเมืองนครราชสีมา 2. พิมาย 3. คง 4. ปักธงชัย 5. โชคชัย 6. สีคิ้ว 7. โนนสูง 8. สูงเนิน 9. บัวใหญ่ 10. ด่านขุนทด 11. โนนไทย 12. ครบุรี 13. จักราช 14. ห้วยแถลง 15. ปากช่อง 16. ชุมพวง 17. ประทาย 18. ขามทะเลสอ มีพื้นที่ทั้งสิ้นประมาณ 19,590 ตารางกิโลเมตร มีพลเมือง 1,241,310 คน” ปัจจุบันที่ให้ข้อมูลว่า จังหวัดนครราชสีมา มี 32 อำเภอ และเนื้อหาของแต่ละอำเภอ ซึ่งสรุปพอสังเขป คือ

1. อำเภอเมืองนครราชสีมา เป็นเมืองโบราณเมืองหนึ่ง ที่ตั้งเดิมของเมืองอยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ ในท้องที่อำเภอสูงเนิน

2. อำเภอเสิงสาง ตำนานพื้นบ้านของชาวอีสานว่าท้าวปาจิตเจ้าเมืองกัมพูชา ออกตามหานางอรพิมที่เมืองพิมายเมื่อได้พบกันที่หมู่บ้านแห่งหนึ่งตอนใกล้สว่างดวงอาทิตย์กำลังจะขึ้นจึงเรียกที่นั่นว่า “บ้านเสิงสาง” และเป็นชื่ออำเภอในปัจจุบัน มี 6 ตำบล

3. อำเภอบ้านเหลื่อม คำบอกเล่าจากผู้สูงอายุว่า เดิมมีต้นมะเหลื่อมอายุกว่า 100 ปี อยู่กลางหมู่บ้านจึงเรียก “บ้านมะเหลื่อม” ต่อมากร่อนเสียงเป็น “บ้านเหลื่อม” มี 4 ตำบล

4. อำเภอโชคชัย เดิมเป็นด่านเรียกว่า “ด่านกระโทก” ส่วนชื่อ “โชคชัย” ทางการเปลี่ยนเพื่อระลึกถึงครั้งหนึ่งพระเจ้าตากสินมหาราชนำทัพต่อสู้กับหมื่นเทพพิพิธ

5. **อำเภอโนนไทย** เดิมมีฐานะเป็นแขวงชื่อ “แขวงสันเทียะ” เป็นภาษาเขมร แปลว่า ที่เดิมเกลือสินเธาว์ ในอดีตชาวเขมรที่อยู่บริเวณนี้ต้มเกลือสินเธาว์ขาย ต่อมาเมื่อจัดตั้งอำเภอแล้วได้ตั้งชื่อเป็น “อำเภอโนนลาว” แต่เมื่ออิงตามแนวคิดรัฐนิยมจึงเปลี่ยนชื่อเป็นอำเภอโนนไทยมาจนถึงปัจจุบัน

6. **อำเภอลำทะเมนชัย** แต่เดิมตำบลลำนะแกแสงอยู่ในเขตอำเภอโนนสูง

7. **อำเภอประทาย** เดิมชื่อ “อำเภอดงเค็ง” ด้วยมีดินเค็งขึ้นอยู่มาก ส่วนชื่อประทายนั้นเป็นภาษาเขมร หมายถึง ป้อม ค่ายที่พักแรม เล่ากันว่ากองทัพของพระเจ้าชัยวรมันที่ 2 เคยมาตั้งค่ายพักแรมที่นี้โบสถ์ “เจ้าพิมาย” กรมหมื่นเทพพิพิธ เมืองพิมาย สมัยรัชกาลที่ 5 (ภาพจากหอจดหมายเหตุแห่งชาติ)

8. **อำเภอพิมาย** ศิลจารึกสมัยพระเจ้าสุริยวรมันที่ 1 เรียกบริเวณนี้ว่า “กิริะปุระ-นครแห่งความเข้มแข็ง” ส่วนชื่อ “พิมาย” มาจากคำว่า “วิมาย” หรือ “วิมายปุระ” ภายหลังขอมเสื่อมอำนาจ ได้เปลี่ยนกลับมาชื่อเมืองพิมาน เพราะมีดินพิมานขึ้นอยู่มาก เมื่อมีหมู่บ้านตั้งขึ้นจึงเรียกชื่อว่า “บ้านพิมาน” ต่อมาเรียกเพี้ยนเป็น “พิมาย”

9. **อำเภอชุมพวง** ชื่อนี้ได้มาจากพื้นที่เดิมมีดิน “พลวง” ขึ้นอยู่มาก

10. **อำเภอลำทะเมนชัย** ชื่อนี้มาจากบึงน้ำทางตะวันออกของหมู่บ้าน ที่ในบึงแห่งนี้จนหมดก็จะแลเห็นสีขาวทั่วทั้งบึง คล้ายดินสอพอง จึงเรียกว่า “ดินสอ” หรือ “สอ” เมื่อมองดูกว้างไกลคล้ายทะเล

11. **อำเภอปากช่อง** เดิมเป็นหมู่บ้านเล็ก ๆ ในตำบลขนงพระ อำเภอจันทิก สมัยรัชกาลที่ 5 มีการสร้างทางรถไฟสายแรก กรุงเทพฯ-โคราช ผ่านกลางหมู่บ้าน และระเบิดภูเขาเป็นช่อง จึงเรียกว่า “บ้านปากช่อง”

12. **อำเภอแก้งสนามนาง** ภาษาอีสาน “แก้ง-แก้งหินกลางลำน้ำ” แต่ปัจจุบันลำน้ำมีการเปลี่ยนแปลงจึงไม่เห็นเกาะแก่ง

13. **อำเภอวังน้ำเขียว** ที่มาของชื่อได้มาจากสภาพภูมิประเทศที่มีวังน้ำที่ใสงดงามเป็นธรรมชาติ น้ำใสจนมองเห็นเงาสะท้อนสีเขียวของต้นไม้จึงเรียก “วังน้ำเขียว”

14. **อำเภอเมืองยาง** เป็นแหล่งที่ตั้งถิ่นฐานชุมชนโบราณสมัยก่อนประวัติศาสตร์ ปรากฏหลักฐานทางโบราณคดี เช่นการพบเครื่องปั้นดินเผาที่ขุดพบในใจกลางเมืองบ้านเมืองยาง และบ้านกระเบื้องนอก พบเศษกระเบื้องเครื่องปั้นดินเผาจำนวนมากในเขตชั้นดินลึกเพียงแค่ 1 เมตร

15. **อำเภอลำทะเมนชัย** “ลำทะเมนชัย” เป็นชื่อลำน้ำลำที่ไหลผ่านกลางพื้นที่นี้ เดิมขึ้นกับอำเภอชุมพวง

16. **อำเภอสีดา** เป็นหมู่บ้านที่มีประวัติความเป็นมายาวนาน มีปราสาทสมัยขอม เรียกว่า “พระปราสาท สีดา” จึงนำมาใช้เป็นชื่ออำเภอ

17. **อำเภอครบุรี** ชื่อ “คอนบุรี” แปลว่า ต้นน้ำหรือแควน้ำ เพราะมีแควน้ำน้อยใหญ่หลายสาย

18. **อำเภอลง** มีเรื่องเล่าว่าเกี่ยวกับที่มาของชื่อเดิมเรียก “บ้านยายเมืองตากง” ตามชื่อนายพรานคง

19. **อำเภอจักราช** (อ่านว่า จัก-กะ-หฺราด) สาเหตุที่ชื่อ “จักราช” มาจากลำน้ำจักราชไหลผ่าน

20. **อำเภอด่านขุนทด** ชื่อ “ด่านขุนทด” เพราะบริเวณนี้เป็นด่านมีเขตติดต่อระหว่างอาณาจักร มีผู้ดูแลปกครองด่านสันนิษฐานว่าชื่อ ขุนศิริทศ ในสมัยพระเจ้าตากสินมหาราช

21. **อำเภอโนนสูง** เดิมมีชื่อ “อำเภอกกลาง” เนื่องจากอยู่ตรงกลางระหว่างอำเภอในและนอก ต่อมาได้พิจารณาว่าสถานที่ตั้งที่ว่าการอำเภอทับที่วัดร้างอยู่จึงมีการเสนอขอเปลี่ยนเป็น “อำเภอโนนวัด” และอำเภอโนนสูงตามลำดับ

22. **อำเภอบัวใหญ่** มาจากหนองน้ำในหมู่บ้านที่มีบัวพันธุ์ใหญ่เกิดขึ้นเดิมมีผู้ตั้งชื่อว่า “บึงบัวใหญ่”

23. **อำเภอปักธงชัย** เดิมชื่อ “เมืองปัก” ต่อมาเมื่อเมืองนครราชสีมาได้เป็นเมืองหน้าด่าน จึงตั้งเมืองปักให้เป็นเมืองหน้าด่านคอยป้องกันเมืองนครราชสีมา โดยใช้ชื่อว่า “ด่านจะโปะ” ต่อมาในสมัยพระเจ้าตากสินมหาราชเปลี่ยนชื่อเป็น “เมืองปักธงชัย”

24. **อำเภอห้วยแถลง** มาจากชื่อของลำห้วยที่มีต้นกำเนิดอยู่ต้นเขาอยู่ทางทิศตะวันตกของที่ตั้งอำเภอมีลำห้วย 4 สาย (ลำห้วยสระมะค่า, ห้วยห้า, ห้วยหาย และกะเพรา) ไหลมารวมกัน ซึ่งสมัยโบราณเรียกว่า “ลำห้วยกะเพรา” ต่อมาเปลี่ยนชื่อเป็น “ลำห้วยแถลง”

25. **อำเภอสูงเนิน** เรียกตามลักษณะภูมิศาสตร์ เป็นที่สูงและเป็นเนิน เดิมเรียกว่า “บ้านสองเนิน” ภายหลังเรียกเพี้ยนมาเป็น “สูงเนิน” บริเวณอำเภอสูงเนิน เดิมเป็นที่ตั้งของเมืองเก่าของโคราช 2 เมืองคือ เมืองเสมาและเมืองโคราฆะปุระ (โคราช)

“ปากี่พี่เขา
มาอีกทีนะ”

“สันนิษฐานตามเรื่องที่เล่าต่อกันว่า มีนางพรานชื่อ ดง ได้เดินทางมา พบบริเวณที่มีพื้นดินและน้ำอุดมสมบูรณ์ เหมาะสมในการที่ตั้งหลักถิ่นฐานทำมาหากิน จึงได้ชักชวนพรรคพวกพี่น้องมาตั้งหลักแหล่ง จึงเรียกชื่อบริเวณนี้ตามชื่อของผู้ชักชวนเป็นคนแรกว่า บ้านจางเมืองตากง”

26. อำเภอสีคิ้ว เป็นเมืองหน้าด่านในดินแดนแถบภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เป็นถิ่นที่อยู่ของชาวไทยที่อพยพมาจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคเหนือของประเทศไทย เดิมอำเภอสีคิ้วชื่อว่า “เมืองนครจันทิก” เป็นเมืองอิสระเมืองหนึ่งขึ้นตรงต่อเมืองหลวง มีเจ้าเมืองปกครอง ตั้งขึ้นเมื่อใดไม่ปรากฏหลักฐาน ส่วนชื่อ “สีคิ้ว” ตามความเชื่อของชาวบ้าน เพี้ยนมาจากชื่อ พญาสีเขี้ยว และบางกระแสเชื่อว่ามาจาก “สีเขี้ยว” ซึ่งปัจจุบันมีศาลเจ้าพ่อพญาสีเขี้ยว ทั้งศาลของจีนและศาลไทยที่ถนนสีคิ้วเคารพบูชา มี 12 ตำบล ได้แก่ ภูษณากุดน้อย คลองไผ่ ดอนเมือง บ้านหัน มิตรภาพ ลาดบัวขาว วังโรงใหญ่ สีคิ้ว หนองน้ำใส หนองบัวน้อย และหนองหญ้าขาว

ที่ตั้งอำเภอหนองบุญมาก

27. อำเภอหนองบุญมาก หรือ อำเภอหนองบุญนาก แต่เดิมเป็นตำบลสารภี ในอำเภอโชคชัย ก่อนจัดตั้งเป็นกิ่งอำเภอ และอำเภอ มี 9 ตำบล ได้แก่ ไทยเจริญ บ้านใหม่ ลุงเขว้า สารภี หนองบุญนาก หนองหัวแรด แหลมทอง หนองตะไกร และหนองไม้ไผ่

28. อำเภอโนนแดง เดิมเป็นเพียงหมู่บ้านเล็กในพื้นที่เป็นเนินสูงที่มีต้นไม้แดงขึ้นอยู่ทั่วบริเวณหมู่บ้านจนได้ชื่อว่า “บ้านโนนแดง” ก่อนจะยกฐานะเป็นอำเภอโนนแดง มี 5 ตำบล ได้แก่ ดอนยาวใหญ่ โนนตาเถร โนนแดง ลำพะเนียง และวังหิน

29. อำเภอเทพารักษ์ เดิมชื่อ “สำนักตะคร้อ” เป็นสำนักที่พักแรมของผู้ที่สัญจรผ่านไปมา ต่อมา หลวงพ่อคุณ ปริสุทโธ เจ้าอาวาสวัดบ้านไร่ อำเภอด่านขุนทด เชื่อว่าบริเวณที่ตั้งสำนักตะคร้อมีเทพารักษ์ ปกปักษ์รักษาอยู่ จึงควรจะมีการขอเปลี่ยนชื่อเป็น “เทพารักษ์” จนกลายมาเป็นอำเภอเทพารักษ์ มี 4 ตำบล ได้แก่ บึงปรือ วังยายทอง สำนักตะคร้อ และหนองแวง

30. อำเภอพระทองคำ ที่มาของชื่อนั้นบ้างว่าที่ตั้งอำเภออยู่ที่บ้าน ปะคำ ตำบลสระพระ จึงนำชื่อดังกล่าวมารวมเป็น “พระคำ” และเพิ่ม “ทอง” ให้ความหมายชัดเจนยิ่งขึ้นจึงเพิ่มเป็น “พระทองคำ” บ้างว่าเพื่อเป็น อนุสรณ์แด่บุคคลสำคัญของจังหวัดนครราชสีมา คือ “พระยาปลัดทองคำ” สามีมของท่านท้าวสุรนารี อำเภอพระทองคำ มี 5 ตำบล ได้แก่ ทพร้าง พังเทียม มาบกรด สระพระ และหนองหอย

31. อำเภอบัวลาย เดิมชื่อ “หนองบัวลาย” เพราะใน บริเวณหมู่บ้านมีหนองน้ำที่มีบัวมากมาย ซึ่งภาษาอีสาน “หลาย-มากมาย” ต่อมาเพี้ยนเสียงเป็น “บัวลาย” มี 4 ตำบล ได้แก่ โนนจาน บัวลาย เมืองพะไล และหนองหัว

32. อำเภอเฉลิมพระเกียรติ เดิมชื่อ “ท่าช้าง” เป็นเพียงชุมชนเล็กๆ ริมแม่น้ำมูล ที่ช้างป่ามักลงมา หากินยังบริเวณชุมชนทางน้ำและความสมบูรณ์ ต่อมาเมื่อจัดตั้งเป็นอำเภอแล้ว รัชกาลที่ 9 พระราชทานนาม “อำเภอเฉลิมพระเกียรติ” เนื่องในมหามงคลวโรกาสฉลองสิริราชสมบัติครบ 50 ปี เมื่อในวันที่ 5 ธันวาคม พ.ศ. 2539 มี 5 ตำบล ได้แก่ ช้างทอง ท่าช้าง พระพุทธ หนองงูเห่ล้อม และหนองยาง

หนังสืออ่านเพิ่มเติมเสริมทักษะการเรียนรู้(E-Book) เรื่อง มหัตศรียเมืองยาโม ไคราชบ้านเอง เล่มที่ 1 อดีตเมืองไคราช

กิจกรรมที่ 1

จุดประสงค์ : เพื่อตรวจสอบความรู้ความเข้าใจทั่วไปเกี่ยวกับจังหวัดนครราชสีมา

คำชี้แจง : ให้นักเรียนเติมคำตอบในช่องว่าง

ตราประจำจังหวัด : .....และ.....แสดงถึง .....

.....

คำขวัญประจำจังหวัด

“.....”

อักษรย่อ : .....

สีประจำจังหวัด : .....

ต้นไม้ประจำจังหวัด : .....

ดอกไม้ประจำจังหวัด : .....

ปัจจุบันจังหวัดนครราชสีมา มี ..... อำเภอ ซึ่งเป็นจังหวัดที่มีอำเภอมากที่สุด

ในประเทศไทยขนาดพื้นที่ : .....ตารางกิโลเมตร

พื้นที่ป่าไม้ โดยส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ .....และ.....

อาณาเขต ทิศเหนือ ติดต่อกับ .....

ทิศใต้ ติดต่อกับ .....

ทิศตะวันออก ติดต่อกับ .....

ทิศตะวันตก ติดต่อกับ .....

ชื่อ.....กลุ่มที่.....

กิจกรรมที่ 2

จุดประสงค์ : เพื่อตรวจสอบความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาจังหวัดนครราชสีมา

คำชี้แจง : ให้นักเรียนตอบคำถามต่อไปนี้

1. แต่เดิมจังหวัดนครราชสีมาเป็นอย่างไร

ตอบ .....

2. เพราะเหตุใด ในปัจจุบัน “เมืองโคราชจะบูร” กับ “เมืองเสมา” กลายเป็นเมืองร้างตั้งอยู่ริมลำตะคอง

ตอบ .....

3. การผสมผสานของชนชาติต่าง ๆ ในเมืองนครราชสีมา หรือเมืองโคราชนั้นทำให้เกิดการสร้างควมมีตัวตนที่เป็นอัตลักษณ์ของตนเองขึ้น โดยจะเห็นจากสิ่งใดบ้าง

ตอบ .....

4. การปฏิรูปการปกครองภาคอีสานในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวจนถึงสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ส่งผลใดบ้าง

ตอบ .....

5. เมืองนครราชสีมาเป็นเมืองที่มีความสำคัญด้านใดบ้าง

ตอบ .....

ชื่อ.....กลุ่มที่.....

กิจกรรมที่ 3

จุดประสงค์ : ตรวจสอบความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับที่มาของอำเภอเศรษฐกิจในจังหวัดนครราชสีมา

คำชี้แจง : พื้นที่ทางเศรษฐกิจส่วนใหญ่ของจังหวัดนครราชสีมากระจุกตัวอยู่บริเวณอำเภอต่าง ๆ จากเขตการปกครองทั้งหมด 32 อำเภอ ให้นักเรียนสรุปเนื้อหาของแต่ละอำเภอพอสังเขป

อำเภอปากช่อง.....

.....

อำเภอเมืองนครราชสีมา .....

.....

อำเภอโชคชัย.....

.....

อำเภอวังน้ำเขียว .....

.....

อำเภอสีคิ้ว .....

.....

อำเภอด่านขุนทด .....

.....

อำเภอปักธงชัย .....

.....

.....

อำเภอพิมาย .....

.....

.....

.....

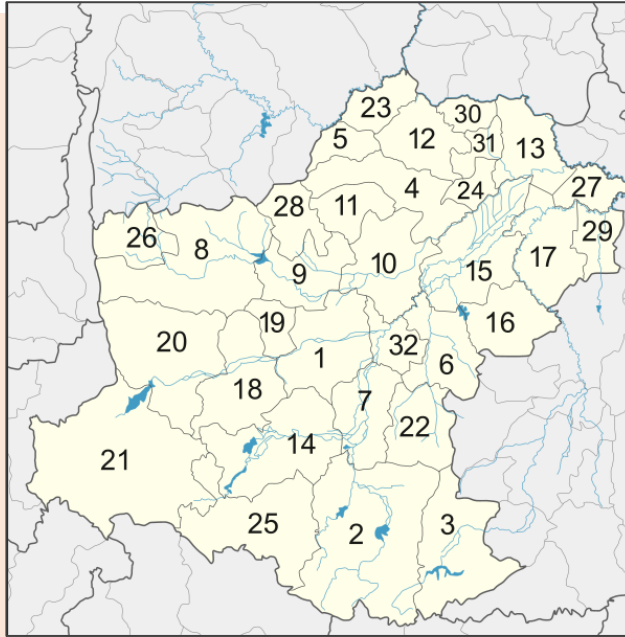
ชื่อ.....กลุ่มที่.....

หนังสืออ่านเพิ่มเติมเสริมทักษะการเรียนรู้(E-Book) เรื่อง มหัตตจริยเมืองย่าโม โคราชนบ้านเอง เล่มที่ 1 อติดาเมืองโคราช

กิจกรรมที่ 4

จุดประสงค์ : เพื่อตรวจสอบความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับตำแหน่งของอำเภอต่าง ๆ ในจังหวัดนครราชสีมา
คำชี้แจง : ให้นักเรียนเขียนชื่ออำเภอในจังหวัดนครราชสีมาให้ตรงตามตัวเลข

17. อ. _____

18. อ. _____

19. อ. _____

20. อ. _____

21. อ. _____

22. อ. _____

23. อ. _____

24. อ. _____

25. อ. _____

26. อ. _____

27. อ. _____

28. อ. _____

29. อ. _____

30. อ. _____

31. อ. _____

32. อ. _____

1. อ. _____

2. อ. _____

3. อ. _____

4. อ. _____

5. อ. _____

6. อ. _____

7. อ. _____

8. อ. _____

9. อ. _____

10. อ. _____

11. อ. _____

12. อ. _____

13. อ. _____

14. อ. _____

15. อ. _____

16. อ. _____

ชื่อ.....กลุ่มที่.....

แบบทดสอบหลังเรียน

คำชี้แจง

1. แบบทดสอบฉบับนี้เป็นแบบปรนัยชนิด 4 ตัวเลือก จำนวน 10 ข้อ ข้อละ 1 คะแนน ใช้เวลาในการทำแบบทดสอบ 10 นาที
2. นักเรียนอ่านคำถามแต่ละข้อให้เข้าใจ แล้วเลือกคำตอบที่ถูกต้องที่สุดเพียงคำตอบเดียวจากข้อ ก ข ค หรือ ง โดยทำเครื่องหมายกากบาท (x) ลงในกระดาษคำตอบ

1. พื้นที่ป่าไม้ของจังหวัดนครราชสีมาส่วนใหญ่เป็นพื้นที่อุทยานแห่งชาติใด
  - ก. อุทยานแห่งชาติผาแต้มและอุทยานแห่งชาติภูกระดึง
  - ข. อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่และอุทยานแห่งชาติทับลาน
  - ค. อุทยานแห่งชาติน้ำพองและอุทยานแห่งชาติป่าหินงาม
  - ง. อุทยานแห่งชาติน้ำตกเจ็ดสาวน้อยและอุทยานแห่งชาติทับลาน
2. จังหวัดนครราชสีมา ไม่มี อาณาเขตติดต่อกับจังหวัดใด

ก. ลพบุรี	ข. ชอนแก่น
ค. นครนายก	ง. มหาสารคาม
3. ในวัดธรรมจักรเสมาราม อำเภอสูงเนิน เราจะพบศิลปวัตถุใด ซึ่งสร้างในพุทธลักษณะทวารวดี

ก. ชามสังคโลก	ข. ตุ๊กตาเสียดบาล
ค. พระพุทธไสยาสน์องค์ใหญ่	ง. พระพุทธรูปปางแสดงธรรม
4. สมัยรัชกาลที่ 5 มีการสร้างทางรถไฟสายแรก กรุงเทพฯ-โคราช ผ่านกลางหมู่บ้าน และระเบิดภูเขาเป็นช่อง ปัจจุบันอยู่ในเขตอำเภอใด

ก. อำเภอปากช่อง	ข. อำเภอปักธงชัย
ค. อำเภอวังน้ำเขียว	ง. อำเภอด่านขุนทด

5. ที่อำเภอใดได้ขุดพบเครื่องปั้นดินเผาในใจกลางเมืองถือเป็นแหล่งที่ตั้งถิ่นฐานชุมชนโบราณสมัยก่อนประวัติศาสตร์

ก. อำเภอสีดา

ข. อำเภอพิมาย

ค. อำเภอโนนสูง

ง. อำเภอเมืองยาง

6. ข้อใดถูกต้องเกี่ยวกับจังหวัดนครราชสีมา

ก. เป็นจังหวัดที่มีอำเภอมากที่สุดเป็นอันดับสองของประเทศไทย

ข. เมืองโคราฆะปุระ(โคราช) กับ เมืองเสมา เคยเจริญรุ่งเรืองในสมัยขอม

ค. สมเด็จพระนารายณ์มหาราชได้โปรดให้สร้างเมืองใหม่ขึ้นในพื้นที่ตัวเมืองเสมา

ง. เมืองนครราชสีมา เกิดจากการนำชื่อ “เมืองโคราฆะ” กับ “เมืองสีมา” มาผสมกัน

7. หากกล่าวถึงจังหวัดนครราชสีมา เราจะนึกถึงวีรกรรมอันกล้าหาญของวีรชนผู้ใด

ก. ท้าวสุรนารี

ข. ชาวบางระจัน

ค. พระเจ้าตากสิน

ง. ท้าวเทพสตรี ท้าวศรีสุนทร

8. ข้อใดเป็นคำขวัญประจำจังหวัดนครราชสีมา

ก. วีรกรรมปราบฮ่อ หลวงพ่อพระใส สะพานไทย-ลาว

ข. เมืองปราสาทหิน ถิ่นภูเขาไฟ ผ้าไหมสวย รวยวัฒนธรรม

ค. เมืองหญิงกล้า ผ้าไหมดี หมี่โคราช ปราสาทหิน ดินด่านเกวียน

ง. ทิวทัศน์สวย รวยป่าใหญ่ มีช้างหลาย ดอกไม้งาม ลือนามวีรบุรุษ

สุดยอดผ้าไหม พระใหญ่ทวารวดี

9. เจ้าพระยานครราชสีมาคนแรกคือใคร

ก. ปิ่น ณ ราชสีมา

ข. ปาน ณ ราชสีมา

ค. โปรด ณ ราชสีมา

ง. ปราชญ์ ณ ราชสีมา

10. ท้าวสุรนารีกอบกู้เมืองนครราชสีมาจากกองทัพใด

ก. เจ้าอนุวงศ์แห่งเวียงจันทน์

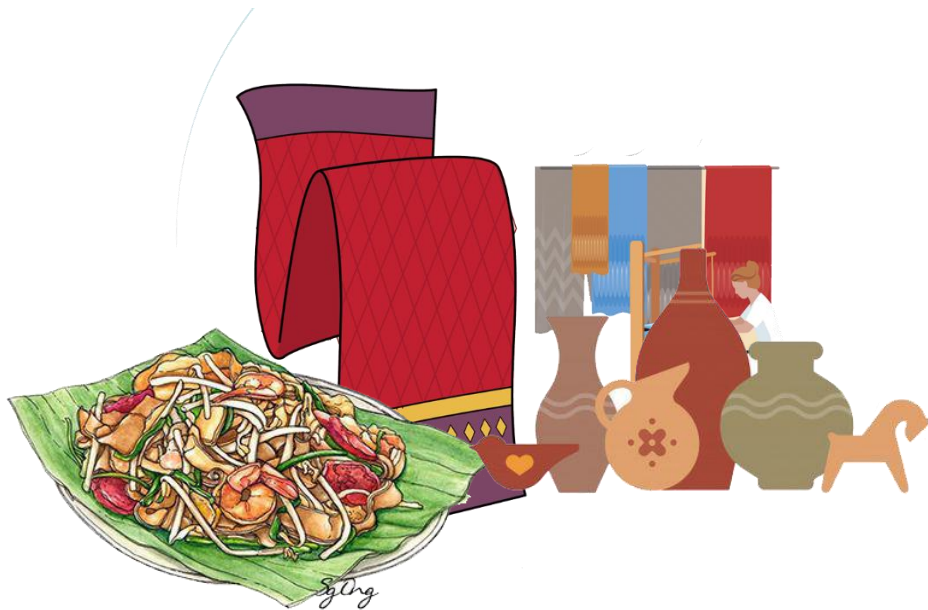
ข. พระไชยเชษฐาแห่งเวียงจันทน์

ค. พระเจ้าบุเรงนองแห่งหงสาวดี

ง. พระเจ้าตะเบ็งชเวตี้แห่งหงสาวดี

บรรณานุกรม

- <http://guru.sanook.com>. สืบค้นเมื่อวันที่ 29 เมษายน 2563.
- <http://honnylovetocare.wordpress.com/> สืบค้นเมื่อวันที่ 29 เมษายน 2563.
- <http://kusumamungmay.blogspot.com>. สืบค้นเมื่อวันที่ 29 เมษายน 2563.
- http://school.obec.go.th/sms_dontippai/page7.htm. สืบค้นเมื่อวันที่ 30 เมษายน 2563.
- <http://th.wikipedia.org/wiki>. สืบค้นเมื่อวันที่ 30 เมษายน 2563.
- <http://www.ittipon07.blogspot.com/> สืบค้นเมื่อวันที่ 30 เมษายน 2563.
- <http://www.maceducation.com/e-knowledge>. สืบค้นเมื่อวันที่ 30 เมษายน 2563.
- <http://www.taladhoon.com/taladhoon/board/> สืบค้นเมื่อวันที่ 29 เมษายน 2563.
- <http://www.arayanewspaper.com>. สืบค้นเมื่อวันที่ 29 เมษายน 2563.
- www.cmmet.tmd.go.th/met/natural_danger.php. สืบค้นเมื่อวันที่ 29 เมษายน 2563.
- www.environnet.in.th/evdb/info/diaster/index.html. สืบค้นเมื่อวันที่ 29 เมษายน 2563.
- www.thaigoodview.com/node/6477. สืบค้นเมื่อวันที่ 30 เมษายน 2563.
- www.thaigoodview.com/node/73679. สืบค้นเมื่อวันที่ 30 เมษายน 2563.
- www.tmd.go.th. สืบค้นเมื่อวันที่ 30 เมษายน 2563.

ภาคผนวก

หนังสืออ่านเพิ่มเติมเสริมทักษะการเรียนรู้(E-Book) เรื่อง มหัศจรรย์เมืองย่าโม โคราชบ้านเอง เล่มที่ 1 อดีตเมืองโคราช

เฉลย

กิจกรรมที่ 1

จุดประสงค์ : เพื่อตรวจสอบความรู้ความเข้าใจทั่วไปเกี่ยวกับจังหวัดนครราชสีมา

คำชี้แจง : ให้นักเรียนเติมคำตอบในช่องว่าง

ตราประจำจังหวัด : รูปท้าวสุรนารี และ ชุ่มประทุมพหล แสดงถึง วีรกรรมอันกล้าหาญของท้าวสุรนารี
ที่กอบกู้เมืองนครราชสีมาจากกองทัพของเจ้าอนุวงศ์แห่งเวียงจันทน์

คำขวัญประจำจังหวัด

“เมืองหญิงกล้า ผ้าไหมดี หมี่โคราช ปราสาทหิน ดินด่านเกวียน”

อักษรย่อ : นม.

สีประจำจังหวัด : สีแสด (สีส้ม)

ต้นไม้ประจำจังหวัด : ต้นสาคร (*Millettia leucantha*)

ดอกไม้ประจำจังหวัด : ดอกสาคร

ปัจจุบันจังหวัดนครราชสีมา มี 32 อำเภอ ซึ่งเป็นจังหวัดที่มีอำเภอมากที่สุดในประเทศไทยขนาด

พื้นที่ : 20,493.964 ตารางกิโลเมตร

พื้นที่ป่าไม้ โดยส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ และ อุทยานแห่งชาติทับลาน

อาณาเขต	ทิศเหนือ	ติดต่อกับ	จังหวัดชัยภูมิ และจังหวัดขอนแก่น
	ทิศใต้	ติดต่อกับ	จังหวัดปราจีนบุรี จังหวัดนครนายก และจังหวัดสระแก้ว
	ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ	จังหวัดบุรีรัมย์ และจังหวัดขอนแก่น
	ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ	จังหวัดสระบุรี และจังหวัดลพบุรี

ชื่อ.....กลุ่มที่.....

เฉลย

กิจกรรมที่ 2

จุดประสงค์ : เพื่อตรวจสอบความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาจังหวัดนครราชสีมา
คำชี้แจง : ให้นักเรียนตอบคำถามต่อไปนี้

1. แต่เดิมจังหวัดนครราชสีมาเป็นอย่างไร

ตอบ จังหวัดนครราชสีมา เดิมเป็นเมืองโบราณในอาณาจักรไทย ตั้งอยู่ในพื้นที่อำเภอสูงเนิน ห่างจากตัวเมืองปัจจุบัน 31 กิโลเมตร เรียกว่า “เมืองโคราฆะปุระ” หรือ “โคราช” กับ “เมืองเสมา” ซึ่งทั้ง 2 เมือง เคยเจริญรุ่งเรืองในสมัยขอม

2. เพราะเหตุใด ในปัจจุบัน “เมืองโคราฆะปุระ” กับ “เมืองเสมา” กลายเป็นเมืองร้างตั้งอยู่ริมลำตะคอง

ตอบ เพราะสมัยกรุงศรีอยุธยา ในแผ่นดินสมเด็จพระนารายณ์มหาราช (พ.ศ. 2199 – 2231) ได้โปรดให้สร้างเมืองใหม่ขึ้นในพื้นที่ตัวเมืองปัจจุบัน โดยเอาชื่อ “เมืองโคราฆะปุระ” กับ “เมืองเสมา” มาผูกเป็นนามเมืองใหม่เรียกว่า “เมืองนครราชสีมา” แต่คนทั่วไป เรียกว่า “เมืองโคราช”

3. การผสมผสานของชนชาติต่าง ๆ ในเมืองนครราชสีมา หรือเมืองโคราชนั้นทำให้เกิดการสร้างควมมีตัวตนที่เป็นอัตลักษณ์ของตนเองขึ้น โดยจะเห็นจากสิ่งใดบ้าง

ตอบ เห็นจากการมีชื่อเมืองอยู่ในองค์ประกอบของวัฒนธรรมในส่วนต่าง ๆ เช่น เรือนโคราช เพลงโคราช หมี่โคราช และภาษาโคราช

4. การปฏิรูปการปกครองภาคอีสานในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวจนถึงสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ส่งผลใดบ้าง

ตอบ ส่งผลให้เกิดการแบ่งอีสานและลาว ออกเป็น 4 ฝ่าย เมืองนครราชสีมาเป็นศูนย์กลางการปกครองหัวเมืองฝ่ายลาว กลาง ประกอบด้วย เมืองนครราชสีมา เมืองชนบท เมืองภูเขียว และหัวเมือง ไท ตริ จัตุวา อีก 16 หัวเมือง

5. เมืองนครราชสีมาเป็นเมืองที่มีความสำคัญด้านใดบ้าง

ตอบ เมืองนครราชสีมาเป็นเมืองที่มีความสำคัญด้านเศรษฐกิจต่อเนื่อง ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน โดยในอดีตนั้นเมืองนครราชสีมาเป็นศูนย์กลางการรวบรวมสินค้าของบ้านนา

ชื่อ.....กลุ่มที่.....

เจ็ลย กิจกรรมที่ 3

จุดประสงค์ : ตรวจสอบความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับที่มาของอำเภอเศรษฐกิจในจังหวัดนครราชสีมา

คำชี้แจง : พื้นที่ทางเศรษฐกิจส่วนใหญ่ของจังหวัดนครราชสีมากระจุกตัวอยู่บริเวณอำเภอต่าง ๆ จากเขตการปกครองทั้งหมด 32 อำเภอ ให้นักเรียนสรุปเนื้อหาของแต่ละอำเภอพอสังเขป

อำเภอปากช่อง เดิมเป็นหมู่บ้านเล็กๆ ในตำบลชนงพระ อำเภอจันทึก สมัยรัชกาลที่ 5 มีการสร้างทางรถไฟสายแรก กรุงเทพฯ-โคราช ผ่านกลางหมู่บ้าน และระเบิดภูเขาเป็นช่อง จึงเรียกว่า “บ้านปากช่อง”

อำเภอเมืองนครราชสีมา เป็นเมืองโบราณเมืองหนึ่ง ที่ตั้งเดิมของเมืองอยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ ในท้องที่อำเภอสูงเนิน

อำเภอโชคชัย เดิมเป็นด่านเรียกว่า “ด่านกระโทก” ส่วนชื่อ “โชคชัย” ทางกรมเปลี่ยนเพื่อระลึกถึงครั้งหนึ่งพระเจ้าตากสินมหาราชนำทัพต่อสู้กับพม่าที่พิพิต

อำเภอวังน้ำเขียว ที่มาของชื่อได้มาจากสภาพภูมิประเทศที่มีวังน้ำที่ใสงดงามเป็นธรรมชาติ น้ำใสจนมองเห็นเงาสะท้อนสีเขียวของต้นไม้จึงเรียก “วังน้ำเขียว”

อำเภอสีคิ้ว เป็นเมืองหน้าด่านในดินแดนแถบภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ชื่อ “สีคิ้ว” ตามความเชื่อของชาวบ้าน เพี้ยนมาจากชื่อ พญาสีเขียว และบางกระแสเชื่อว่ามาจาก “สีเขี้ยว” ซึ่งปัจจุบันมีศาลเจ้าพ่อพญาสีเขี้ยว

อำเภอด่านขุนทด ชื่อ “ด่านขุนทด” เพราะบริเวณนี้เป็นด่านมีเขตติดต่อระหว่างอาณาจักร มีผู้คนแลปกครองด่านสันนิษฐานว่าชื่อ ขุนศิริทศ ใน สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช

อำเภอปักธงชัย เดิมชื่อ “เมืองปัก” ต่อมาเมื่อเมืองนครราชสีมาได้เป็นเมืองหน้าด่าน จึงตั้งเมืองปักให้เป็นเมืองหน้าด่านคอยป้องกันเมืองนครราชสีมา โดยใช้ชื่อว่า “ด่านจะโปะ” ต่อมาในสมัยพระเจ้าตากสินมหาราชเปลี่ยนชื่อเป็น “เมืองปักธงชัย”

อำเภอพิมาย ตีลาจารึกสมัยพระเจ้าสุริยวงวรมันที่ 1 เรียกบริเวณนี้ว่า “ภีระปุระ-นครแห่งความเข้มแข็ง” ส่วนชื่อ “พิมาย” มาจากคำว่า “วิมาย” หรือ “วิมายปุระ” ภายหลังขอมเสื่อมอำนาจ ได้เปลี่ยนกลับมาชื่อเมืองพิมาย เพราะมีต้นพิมานขึ้นอยู่มาก เมื่อมีหมู่บ้านตั้งขึ้นจึงเรียกชื่อว่า “บ้านพิมาน” ต่อมาเรียกเพี้ยนเป็น “พิมาย”

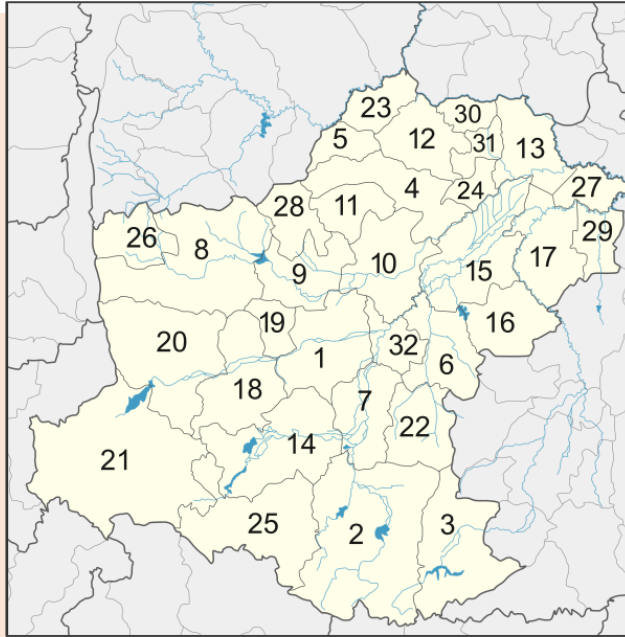
ชื่อ.....กลุ่มที่.....

หนังสืออ่านเพิ่มเติมเสริมทักษะการเรียนรู้(E-Book) เรื่อง มหัตถรภัยเมืองย่าโม โคราชบ้านเอง เล่มที่ 1 อดีตเมืองโคราช

เฉลย กิจกรรมที่ 4

จุดประสงค์ : เพื่อตรวจสอบความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับตำแหน่งของอำเภอต่าง ๆ ในจังหวัดนครราชสีมา
คำชี้แจง : ให้นักเรียนเขียนชื่ออำเภอในจังหวัดนครราชสีมาให้ตรงตามตัวเลข

17. อ.ชุมพวง
18. อ.สูงเนิน
19. อ.ขามทะเลสอ
20. อ.สีคิ้ว
21. อ.ปากช่อง
22. อ.หนองบุญมาก
23. อ.แก้งสนามนาง
24. อ.โนนแดง

25. อ.วังน้ำเขียว
26. อ.เทพารักษ์
27. อ.เมืองยาง
28. อ.พระทองคำ
29. อ.ลำทะเมนชัย
30. อ.บัวลาย
31. อ.สีดา
32. อ.เฉลิมพระเกียรติ

1. อ.นครราชสีมา
2. อ.ครบุรี
3. อ.เสิงสาง
4. อ.คง
5. อ.บ้านเหลื่อม
6. อ.จักราช
7. อ.โชคชัย
8. อ.ด่านขุนทด
9. อ.โนนไทย
10. อ.โนนสูง
11. อ.ขามสะแกแสง
12. อ.บัวใหญ่
13. อ.ประทาย
14. อ.บักธงชัย
15. อ.พิมาย
16. อ.ห้วยแถลง

ชื่อ.....กลุ่มที่.....

หนังสืออ่านเพิ่มเติมเสริมทักษะการเรียนรู้(E-Book) เรื่อง มหัตศรยุทธเมืองย่าโม โคราชนบ้านเอง เล่มที่ 1 อติดาเมืองโคราช

เฉลยแบบทดสอบก่อนเรียน-หลังเรียน

หนังสืออ่านเพิ่มเติมเสริมทักษะการเรียนรู้(E-Book) เรื่องมหัตศรยุทธเมืองย่าโมโคราชนบ้านเอง เพื่อพัฒนาผลการเรียนรายวิชาท้องถิ่นของเรา สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

ชื่อ.....ชั้น.....เลขที่.....

แบบทดสอบก่อนเรียน					แบบทดสอบหลังเรียน				
ข้อ	ก	ข	ค	ง	ข้อ	ก	ข	ค	ง
1	X				1		X		
2			X		2				X
3	X				3			X	
4	X				4	X			
5		X			5				X
6				X	6		X		
7			X		7	X			
8	X				8			X	
9				X	9	X			
10		X			10	X			
รวม					รวม				

คะแนนเต็ม	10 คะแนน
คะแนนที่ได้	
คิดเป็นร้อยละ	

ผลการประเมิน

- ☐ ดีมาก
☐ ดี
☐ พอใช้
☐ ปรับปรุง

“ได้ก็คะแนน
ครบทุกคน”

เกณฑ์การประเมิน

9-10 ข้อ คะแนนร้อยละ 80 - 100

7-8 ข้อ คะแนนร้อยละ 70 - 79

5-6 ข้อ คะแนนร้อยละ 60 - 69

ต่ำกว่า 5 คะแนนร้อยละ 0 -59

ผลการประเมินอยู่ในเกณฑ์

ดีมาก

ผลการประเมินอยู่ในเกณฑ์

ดี

ผลการประเมินอยู่ในเกณฑ์

พอใช้

ผลการประเมินอยู่ในเกณฑ์

ปรับปรุง

